Norges institusjon for menneskerettigheter

Stortingets justiskomité

Vår referanse: 2026/183
Dato: 26.10.2026
Publikasjonsnr.: NIM-H-2026-042

SKRIFTLIG INNSPILL

Representantforslag om å stoppe internettrelaterte overgrep mot barn

1. Innledning

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) takker for muligheten til å gi innspill til representantforslag 286 S (2025-2026) om å stoppe internettrelaterte overgrep mot barn.

Vårt innspill gjelder særlig menneskerettslige krav til etterforskning av digitale overgrep mot barn og behovet for å sikre tilstrekkelig kriminalisering av slike overgrep.

Staten har en menneskerettslig positiv plikt til å beskytte barn mot vold og overgrep, også når volden skjer digitalt.

Barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep følger av en rekke menneskerettigheter, blant annet barnekonvensjonen artikkel 19 og 34, Grunnloven § 104 tredje ledd samt Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 3 og 8. I HR-2017-2415-A avsnitt 18 fremholdt Høyesterett at straffeforfølgning av vold mot barn inngår som en integrert del av barns rettsbeskyttelse. Det gjelder selvsagt også seksuelle overgrep. Beskyttelse av barn er også formålet med Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttelse og seksuelt misbruk (Lanzarotekonvensjonen), som inneholder flere konkrete plikter for statene om hvordan beskyttelsen skal gjennomføres. Denne konvensjonen har fire grunnpilarer: forebygging, beskyttelse, etterforskning og straff, samt internasjonalt samarbeid.

I dette høringsinnspillet skisserer vi noen av de menneskerettslige rammene for bekjempelse av overgrep mot barn digitalt. Våre innspill bygger på én av Lanzarotekonvensjonens grunnpilarer, etterforskning og kriminalisering, og kan oppsummeres slik:

- Dersom politiet og påtalemyndigheten ikke har tilstrekkelige ressurser til å etterforske seksuallovbrudd mot barn, innebærer det en risiko for menneskerettsbrudd. Det er et eksplisitt krav etter menneskerettighetene at

de som har ansvaret for å etterforske seksuelle overgrep mot barn, har tilstrekkelige ressurser.

- Det bør utredes om straffeloven i tilstrekkelig grad kriminaliserer forberedelse til seksuelle overgrep som begås digitalt.

2. Etterforskning

Lanzarotekonvensjonen artikkel 34 er særlig relevant for representantforslaget. Den innebærer en plikt for myndighetene til å sikre at personer, enheter eller avdelinger med etterforskningsansvar har spesialkompetanse på å bekjempe seksuell utnyttelse av barn, eller at det gis opplæring om det.[1] Konvensjonsteksten nevner uttrykkelig at «slike enheter eller avdelinger skal ha tilstrekkelige økonomiske ressurser».

Også artikkel 30 nr. 3 krever at statene sørger for at etterforskning og straffeforfølgelse prioriteres og gjennomføres uten unødig forsinkelse i saker om seksuelle overgrep mot barn. Artikkel 30 nr. 5 krever at staten treffer nødvendige tiltak for å sikre effektiv etterforskning og straffeforfølgelse, samt å sette enheter i stand til å identifisere ofre.

I juni i år kom Lanzarotekomiteen og Budapestkomiteen (gjennomførings- og overvåkningsorganene til konvensjonene) med en felles uttalelse om KI-generert eller modifisert innhold. Komiteene ba statene om å vurdere å prioritere etterforskningen av materiale som avbilder virkelige barn.[2] De ba også om styrking av lovgivningen og å sikre effektiv identifisering, avdekking og fjerning av slikt KI-innhold som enten er generert eller manipulert.

Mangler ved etterforskningen kan etter omstendighetene også utgjøre et brudd på EMK artikkel 3 (vern mot tortur og umenneskelig behandling) eller artikkel 8 (vern om privatliv). Etterforskningsplikten inntrer der det er «arguable claims» eller «credible allegations».[3] Også der det ikke foreligger en anmeldelse, som vi antar vil være tilfelle i mange av disse sakene, kan myndighetene ha en plikt til å etterforske

---

[1] Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuelt misbruk (Lanzarotekonvensjonen) trådte i kraft for Norge 1. oktober 2018. Den er ikke inkorporert i norsk rett, men norsk rett må så langt som mulig tolkes i lys av og harmoniseres med traktaten.

[2] Joint statement on AI-generated or altered child sexual exploitation or sexual abuse material by the Cybercrime Convention Committee (T-CY) and the Committee of the Parties to the Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse (Lanzarote Committee), 2. juni 2026. Budapestkomiteen er gjennomføringsorganet til Europarådets konvensjon om datakriminalitet (Budapestkonvensjonen), som Norge ratifiserte i juni 2006. Lanzarotekomiteen er overvåkningsorganet til Lanzarotekonvensjonen.

[3] X m.fl. mot Bulgaria (2021), 22457/16, avsnitt 178, R.E. m.fl. mot Island (2026), 59809/19, avsnitt 110.

dersom det foreligger «sufficiently clear indications» på at et forhold som rammes av artikkel 3 har skjedd.[4]

For de mest alvorlige seksuallovbruddene kan politiet i dag bruke kommunikasjonsavlytting.[5] I NOU 2009: 15 (Metodekontrollutvalget) anbefalte utvalget ikke å åpne for et slikt skjult tvangsmiddel for grooming, og lovgiver gikk heller ikke inn for det i 2016.[6] NIM kjenner ikke til noen senere utredning av dette spørsmålet. Etter NIMs syn er det behov for en ny vurdering av om adgangen til å bruke skjulte tvangsmidler i disse tilfellene bør utvides. Tiltakene må vurderes opp mot Grunnloven § 102, EMK artikkel 8, artikkel 10 og det samlede overvåkningstrykket. Vi legger til at Lanzarotekonvensjonen artikkel 30 nr. 5 sier at statene skal treffe egnede tiltak for å tillate bruk av skjulte operasjoner der det er hensiktsmessig.

Oppsummeringsvis er det et menneskerettslig krav at de som arbeider med å etterforske saker som omhandler seksuelle overgrep mot barn, også på nett, har tilstrekkelige ressurser. Anbefalinger fra komitéorganene synes å gi en prioritet til innhold som enten direkte eller delvis viser virkelige barn, nettopp fordi det også kan bidra til å identifisere virkelige ofre. Dersom politiet og påtalemyndigheten ikke settes i stand til å kunne etterforske materiale med tilstrekkelig klare indikasjoner på at et barn er utsatt for seksuallovbrudd, innebærer det etter NIMs syn en risiko for brudd på Lanzarotekonvensjonen, barnekonvensjonen og EMK.

3. Straff

Lanzarotekonvensjonen artikkel 23 gjelder plikt til kriminalisering av bearbeiding av barn for seksuelle formål (grooming).

Ordlyden i grooming-artikkelen gjelder forslag fra en voksen om et fysisk møte med et barn under den seksuelle lavalderen, «når forslaget har vært etterfulgt av konkrete handlinger som leder frem til et slikt møte». Det kreves altså ikke at møtet har funnet sted.

Den norske groomingbestemmelsen står i straffeloven § 306, og rammer den som har avtalt å møte et barn under 16 år og som har «kommet frem til møtestedet eller

[4] Case of 97 members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses and 4 Others v. Georgia (2007), 71156/01, avsnitt 97. Lanzarotekonvensjonen artikkel 32 sier dessuten uttrykkelig at etterforskning ikke skal være avhengig av anmeldelse.

[5] Se straffeprosessloven § 216 a første ledd bokstav a (straff i fengsel i 10 år eller mer) og b (straffeloven § 311 om fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn).

[6] NOU 2009: 15 pkt. 16.4.6; Prop. 68 L (2015-2016) pkt. 7.4.7.4; Innst. 343 L (2015–2016).

et sted hvor møtestedet kan iakttas». Gjerningspersonen må ha forsett om å begå visse nærmere angitte seksualovertredelser mot barnet.

Ved første øyekast ser det ut til at den norske bestemmelsen går kortere enn kravene etter Lanzarotekonvensjonen. Imidlertid er forsøk på overtredelse av § 306 også straffbart, jf. straffeloven § 16, slik at også konkrete forslag om å møtes etter omstendighetene kan rammes.

I NOU 2022: 21 vurderte Straffelovrådet om det var behov for et straffansvar som inntrer *før* forsøksansvaret, altså seksuelt motivert kontakt på internett. Etter rådets syn var det ikke tilstrekkelig behov for det, og viste til at:

> "En voksen som for eksempel innleder seksuelt motivert kontakt med en mindreårig i et åpent chatterom, og avtaler å møtes med barnet i et privat chatterom kort tid etterpå, hvilket antageligvis ikke er så uvanlig, vil fort kunne straffes for forsøk."

NIM antar at straffelovrådet her sikter til forsøk på overtredelse av *andre* bestemmelser enn groomingbestemmelsen, som for eksempel å få barnet til å sende nakenbilder av seg selv, eller å utføre seksuelle handlinger foran kamera. Ordlyden i § 306 åpner ikke for å ramme tilfeller der det ikke er et forsøk på å komme frem til et fysisk møtested.

Dersom NIMs forståelse er riktig, innebærer det at grooming til seksuelle overgrep som skal skje digitalt, ikke er straffbart etter § 306. Vi antar imidlertid at forsøksansvaret vil ramme mange tilfeller, for eksempel forsøk på å forlede et barn til seksuelt krenkende atferd, jf. straffeloven § 305 bokstav b. Dessuten er seksuelt krenkende kommunikasjon straffbart, jf. bokstav a.

NIM mener det likevel kan være behov for å utrede om alle relevante handlinger er omfattet av det strafferettslige vernet slik det er i dag. Lanzarotekomiteen har også anbefalt at statene vurderer om handlinger utover virkeområdet til artikkel 23 bør kriminaliseres, med henvisning til den økende kunnskapen om at seksuelle overgrep kan skje kun digitalt.[7] Også barnekomiteen peker på behovet for jevnlige gjennomganger og oppdateringer av lovverket for å sikre et robust rammeverk som tar opp i seg nyere former for digital vold.[8] Til sammenlikning har Danmark en bestemmelse i sin straffelov § 231 som rammer en person i et overmaktsforhold

[7] Solicitation of children for sexual purposes through information and communication technologies (Grooming), Opinion on Article 23 of the Lanzarote Convention and its explanatory note (2015), avsnitt 14, 4-5 og avsnitt 20.
[8] Committee on the Rights of the Child. General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment, avsnitt 82.

som systematisk eller ved manipulasjon bygger en relasjon med et barn med forsett om å utsette barnet for en seksualforbrytelse.[9]

Vi nevner også at Lanzarotekonvensjonen artikkel 27 nr. 1 stiller krav om effektive, forholdsmessige og avskrekkende sanksjoner for overtredelser som omfattes av konvensjonen.

Oppsummeringsvis mener NIM det er hensiktsmessig å utrede om alle relevante klanderverdige handlinger er rammet av groomingbestemmelsen og det øvrige lovverket for seksuallovbrudd mot barn.

Vennlig hilsen

for Norges institusjon for menneskerettigheter

Kai Spurkland	Pernille Borud
Direktør	Seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.

[9] Danske Redd Barna analyserte bestemmelsen etter at den hadde virket i to år i rapporten «To år med grooming i straffeloven – Red Barnets analyse af de første to år med en selvstændig kriminalisering av grooming».